

og at den frie Concurrence var gavnlig; det er national-økonomiske Sætninger, hvis Rigtighed jeg ganske underkriver, men hvad det kommer an paa, det er deres Anvendelse i de enkelte givne Tilfælde. Der ligger her for et Samsund, som ikke er skabt idag, men et Samsund, som har været til i lang Tid og været underkastet meget indskrænkende Bestemmelser, og Spørgsmaalet er nu om at gjøre Overgangen fra disse Bestemmelser, fra det Bestaaende til det Nye, og derfor kunne saadanne almindelige theoretiske Sætninger ikke ligesrem anvendes paa saadanne Forhold; det er Noget, som ingen Udvikling behøver, det er Noget, der er erkjendt her i Salen, ja, det er endogsaa blevet anerkjendt af selve Udvalgets Fleertal, som ellers er ganske enigt i Lovudkastet; thi Udvalget siger i Begyndelsen af sin Betænkning, at det er ganske billigt, at der dannes en Overgangstilstand, og Udvalget selv fremhæver de forskjellige Maader, hvorpaa der i Udcastet er søgt dannet en Overgangsperiode. Det hedder saaledes i Betænkningen, at „Udcastet med Hensyn til de to Hovedspørgsmaal, hvor Interesserne staae skarpest mod hinanden, nemlig Ophævelsen af Laugstvangen i Stæderne og Frihed til Næringsbrug paa Landet, har løst Opgaven paa en forskjellig Maade; thi, medens man i førstnævnte Henseende har valgt den Udvei, efter en vis Overgangstid at lade Friheden indtræde, har man i sidstnævnte Henseende ikke sat nogen Tidsgrænse for det i Kjøbstædernes Interesse givne Forbud mod Handel og Haandværk i en vis Afstand fra Kjøbstaden.“ Jeg troer nu, at det havde været rigtigt, om man med Hensyn til Forholdet mellem de Næringsdrivende havde valgt den samme Omgangsmaade, som der er fulgt med Hensyn til Forholdet mellem Kjøbstad og Land, og heraf følger,

at jeg finder min Tanke nærmest udtrykt i det Underændringsforslag, som den ærede Rigsdagsmand for Svendborg Amts Gie Balgfreds (S. A. Hansen) har stillet til et Forslag af et Mindretal i Udvalget til § 15. Jeg troer, at det ogsaa i den Henseende vil være rigtigt at danne en ubegrænset Overgangstilstand og lade Fremtiden selv afgjøre, naar den vil omordne Forholdet. Der er dernæst, for at argumentere mod Prøverne, blevet anstillet en Sammenligning med andre Forhold. Der er paaberaabt imod Prøvestykkerne som Grund, at det i Sammenligning med andre Forhold var ubilligt, og dertil sagt, at den største Industrie her i Landet, nemlig Agerbruget, var fritagen for Prøver, og hvorfor skulde denne ikke ogsaa undergives Prøvestykker? Derom kan der imidlertid ikke være Tale; man kan ikke benytte denne Sammenligning med Haandværksindustrien eller fra den drage nogen Slutning, fordi den ene bestandig har været fri og den anden i høj Grad bunden; man har ogsaa sagt som Forsvar for kun at sætte en Tidsgrænse, at man havde forholdt sig saaledes med Hensyn til Mølleneringen, og at det nu har vist sig, at den Vængstelse, som Loven fremkaldte, ikke har nogen Begrundelse; jeg skal gjerne give den ærede Rigsdagsmand Ret i, at denne Vængstelse ikke havde nogen sand Begrundelse, men, uagtet jeg selv i sin Tid har stemt for Møllelovens Vedtagelse, kan jeg dog ikke finde det rigtigt at anvende samme Omgangsmaade her; thi der er et ganske andet Forhold tilstede, og det er, at en Mand ikke saa let kan sætte sig hen og være Møller, blot fordi han forstaaer at passe en Mølle; thi der udtræves en ikke ringe Capital, for at anlægge en Mølle, hvortilmod der i de fleste andre Næringsveie ikke kræves nogen synderlig Capital for den, der først har lært den.